

Archeologienota
Verslag van resultaten
bureauonderzoek

OOSTROZEBEKE
BEDRIJVENTERREIN 'DE
GOUDEN APPEL'
(prov. West-Vlaanderen)

Auteurs: Lise DEMEULEMEESTER

Projectcode: 2020E49

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
B - 8770 Ingelmunster

T +32 51 31 60 80
F +32 51 30 22 37
info@monument.be

R.P.R Gent, afd. Kortrijk
BTW BE 0441.337.825
monument.be

0. INHOUDSTAFEL

0. INHOUDSTAFEL	2
1. BESCHRIJVEND GEDEELTE.....	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	5
1.2.1. Vraagstelling	5
1.2.2. Randvoorwaarden.....	5
1.2.3. Huidige toestand	5
1.2.4. Geplande werken	6
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	6
1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie	6
1.3.3. Gebruikt materiaal.....	7
1.3.4. Motivering eventueel afwijkende methodiek	7
1.3.5. Inbreng specialisten	7
1.3.6. Algemene wetenschappelijke advisering	8
2. ASSESSMENTRAPPORT	9
2.1. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING.....	9
2.1.1. Topografische situering.....	9
2.1.2. Landschappelijke situering.....	12
2.1.3. Geologische situering	15
2.1.4. Bodemkundige situering	16
Volgens bodemkaart	16
Landschappelijk booronderzoek	18
2.2. HISTORISCHE BESCHRIJVING.....	19
2.2.1. Algemene historische beschrijving	19
2.2.2. Historische beschrijving projectgebied	22
2.3. ARCHEOLOGISCH KADER	28
2.4. SYNTHESE	31
2.4.1. Verwachtingspatroon	31
2.4.2. Afweging verder vooronderzoek	32
2.4.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem	32
2.4.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem	32
2.4.4.1. Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek	32
2.4.4.2. Proefsleuven en proefputten	33

2.4.5. Beantwoording van de onderzoeksvragen	33
3. SAMENVATTING.....	34
4. BIBLIOGRAFIE.....	36
4.1. LITERATUUR	36
4.2. INTERNETBRONNEN.....	36
5. BIJLAGEN	37

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningaanvraag voor stedenbouwkundige handelingen te Oostrozebeke Hulstestraat, gelegen buiten woon- of recreatiegebied waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 5000m² of meer beslaat en de aanvrager een natuurlijke persoon of privaatrechtelijke rechtspersoon is, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. *Vraagstelling*

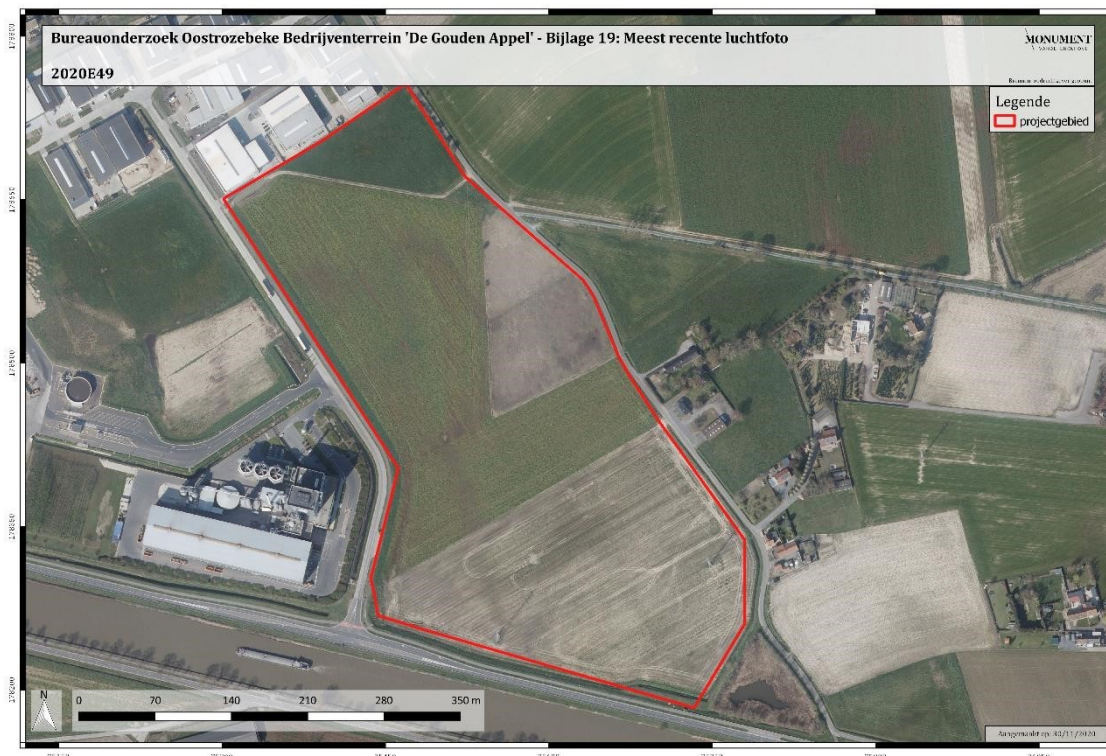
- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er indicaties dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. *Randvoorwaarden*

Niet van toepassing.

1.2.3. *Huidige toestand*

Het projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 13,6 ha en is momenteel nog in gebruik als landbouwgrond. In het zuiden van het perceel staan op dit moment spruitjes ingeplant en in het noorden werd in september 2020 nog vlas geoogst.

Figuur 1: Uitsnede uit de meest recente luchtfoto met aanduiding van het projectgebied, bijlage 19 (bron: geopunt.be)

1.2.4. Geplande werken

De geplande werken bestaan uit de ontwikkeling van het terrein voor een nieuwe industrie/KMO zone. Gezien de geplande werken voor de aanleg van de uiteindelijke gebouwen, de wegenissen, rioleringen en groenzones nog niet gekend zijn, wordt hier rekening gehouden met een maximale verstoring door de geplande werken van 3,00m onder het bestaande maaiveld.

De initiatiefnemer is op heden reeds juridisch eigenaar van de gronden.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In dit bureauonderzoek wordt getracht een zo duidelijk mogelijk beeld te vormen van de huidige archeologische, historische en landschappelijke kennis van het projectgebied en de omgeving. Dit wordt vervolgens getoetst aan de geplande verstoring van de bodem. Het doel hiervan is te kunnen bepalen of verder archeologisch onderzoek aangewezen is. Om een antwoord te kunnen formuleren op de onderzoeksvragen werden verschillende bronnen geraadpleegd.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en in het algemeen werd de online databank van de CAI (Centraal Archeologische Inventaris) geraadpleegd.¹ Als aanvulling hierop werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het NGI (Nationaal Geografisch Instituut), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Langs deze weg werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren 70 van de 20ste eeuw. Op alle kaarten en luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zo tot een duidelijk beeld te komen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

1.3.3. Gebruikt materiaal

Alle nodige informatie werd geraadpleegd via het internet of werd digitaal aangeleverd door de initiatiefnemer. De kaarten die toegevoegd zijn als bijlage werden vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

1.3.4. Motivering eventueel afwijkende methodiek

Niet van toepassing.

1.3.5. Inbreng specialisten

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

Niet van toepassing.

1.3.6. Algemene wetenschappelijke advisering

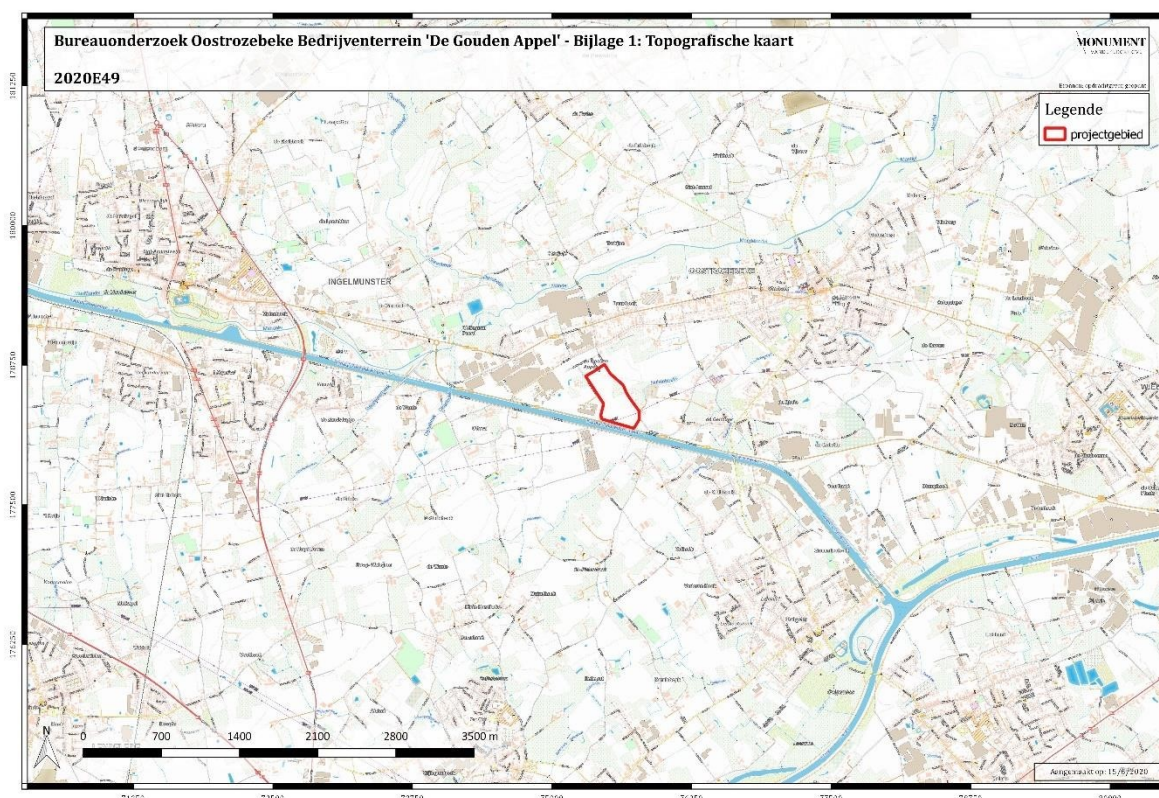
Niet van toepassing.

2. ASSESSMENTRAPPORT

2.1. Landschappelijke ligging⁶

2.1.1. Topografische situering

Oostrozebeke ligt in het zuidoosten van West-Vlaanderen, centraal binnen de driehoek GentKortrijk-Brugge, meer bepaald in het arrondissement Tielt (zie Figuur 2 en bijlage 2). In het noorden liggen de waterlopen de Mandel, de Krommendijkbeek en de Hoogleenbeek, die de grens vormen met Tielt en Dentergem. De Sint-Baafs-Vijvebeek in het oosten en zuidoosten is gedeeltelijk de grens met Wielsbeke. Harelbeke ligt ten zuiden van Oostrozebeke en in het zuidwesten volgt de Distelbeek gedeeltelijk de grens met Ingelmunster en Meulebeke.⁷

Figuur 2: Uitsnede uit de topografische kaart met aanduiding van het projectgebied, bijlage 1 (bron: geopunt.be)

Het projectgebied ligt ten zuidwesten van de dorpskern van Oostrozebeke (zie Figuur 3 en

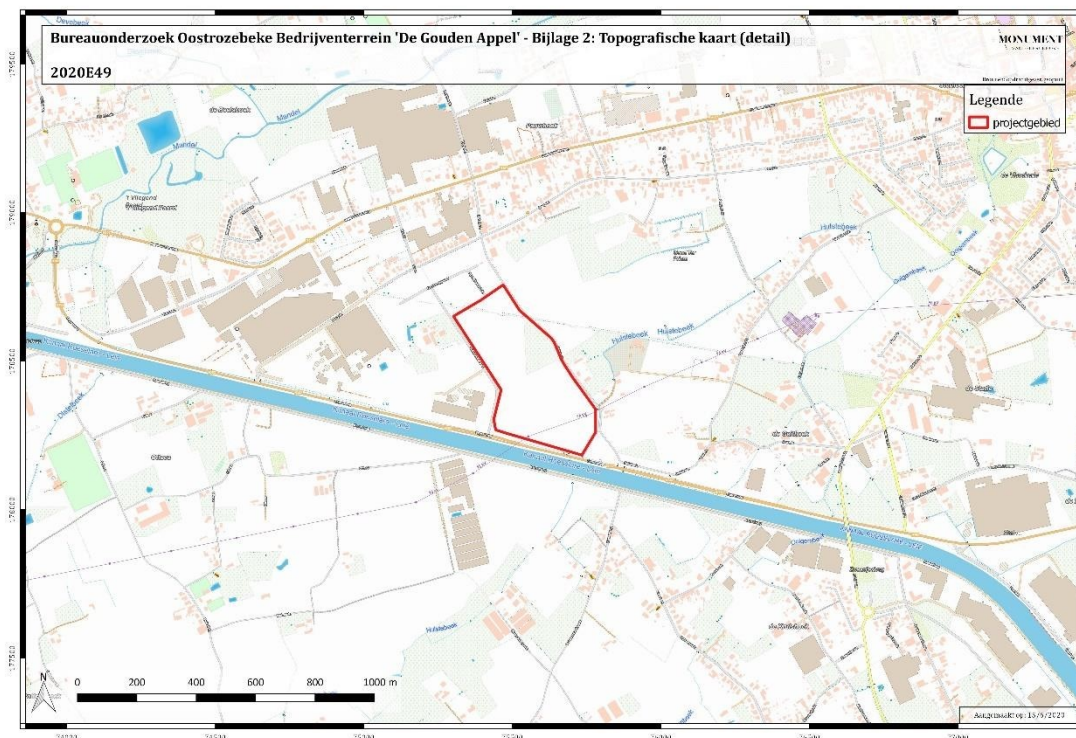
⁶ <http://www.geopunt.be/>

⁷ Van Heymbeeck (2010): p. 11.

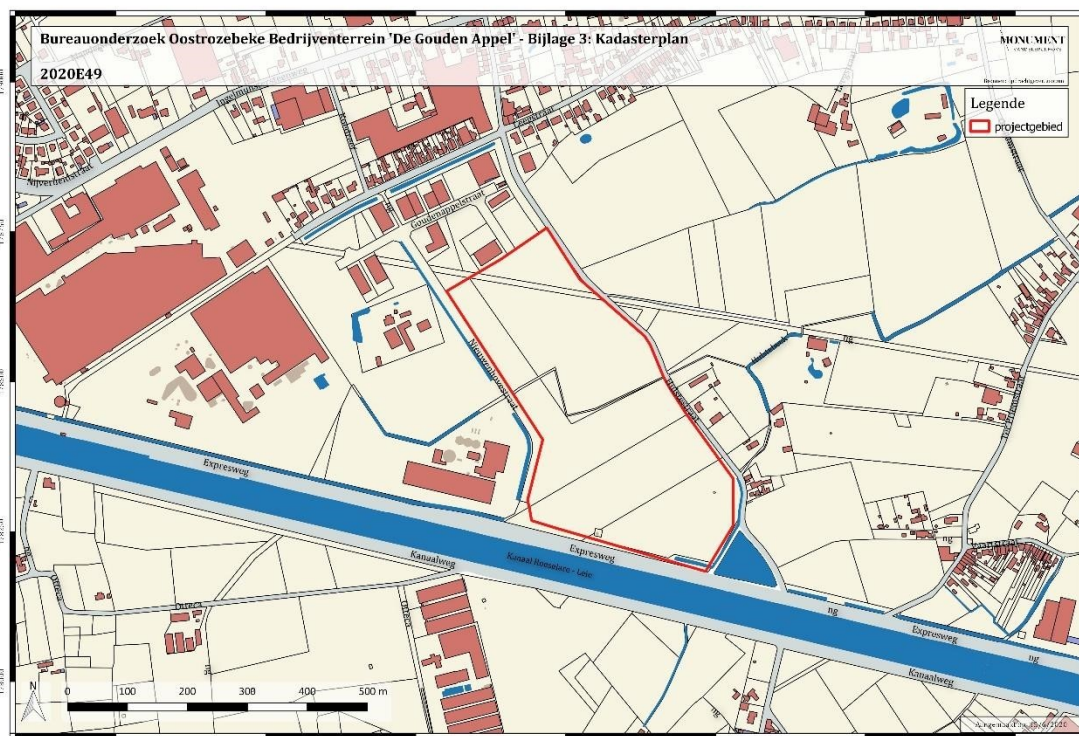
Figuur 4 en bijlage 2 en 3). Dit gebied wordt in het noorden begrensd door de Leegstraat en

in het oosten door de Hulstestraat. Net ten westen van het plangebied situeert zich het gedeeltelijk bewaarde kasteel van Nieuwenhove, ook het Spookkasteel genoemd. Verder naar het zuiden loopt het Kanaal van Roeselare naar de Leie. Kadastraal zijn deze percelen terug te vinden sectie D, percelen 142t, 208h, 204w2, 143b, 175b, 179c, 204s2, 180b, 202a, 201b, 201c, 181a (zie Figuur 4 en bijlage 3).

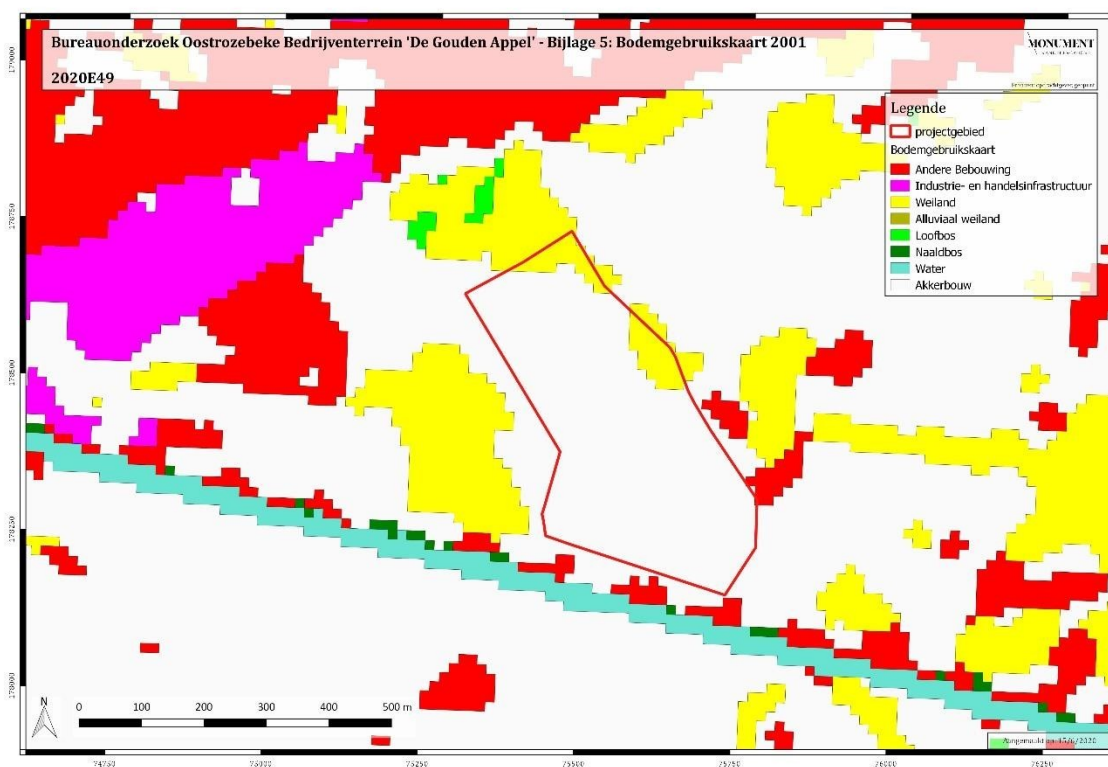
Op de bodemgebruikskaart uit 2001 staat het grootste deel van het projectgebied gekarteerd als akkerland (zie Figuur 5 en bijlage 5). In het noordwesten staat een beperkt deel van het projectgebied gekarteerd als weiland.

Figuur 3: Uitsnede uit de topografische kaart (detail) met aanduiding van het projectgebied, bijlage 2 (bron: geopunt.be)

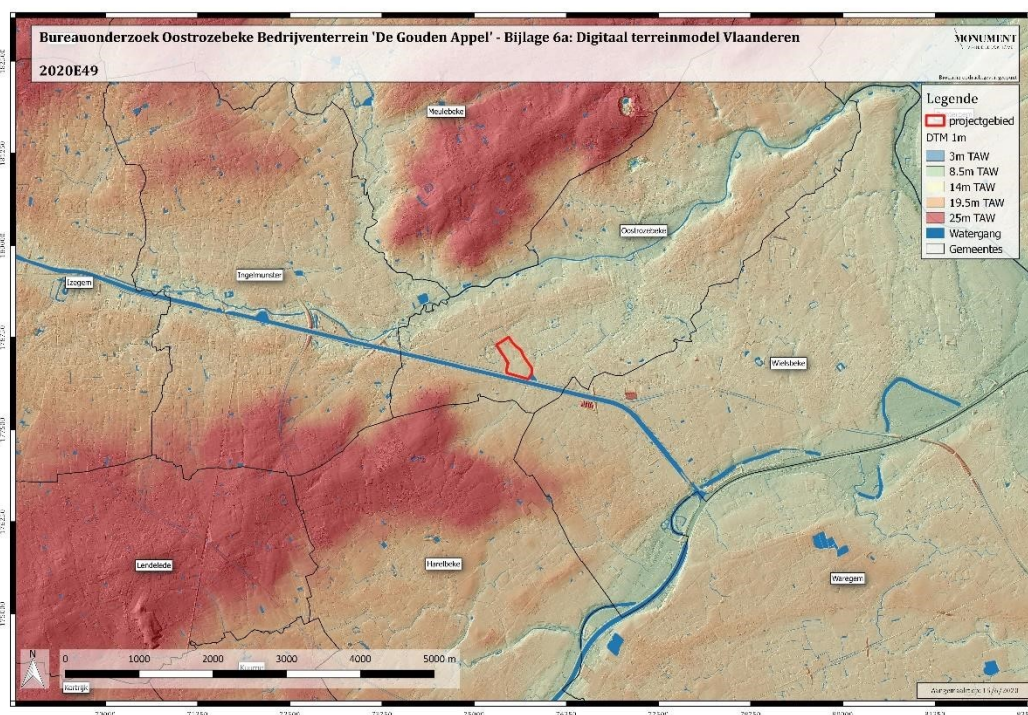
Figuur 4: Uitsnede uit de GRB-kaart met aanduiding van het projectgebied, bijlage 3 (bron: geopunt.be)

Figuur 5: Uitsnede uit de bodemgebruikskartaat met aanduiding van het projectgebied, bijlage 5 (bron: geopunt.be)

2.1.2. Landschappelijke situering

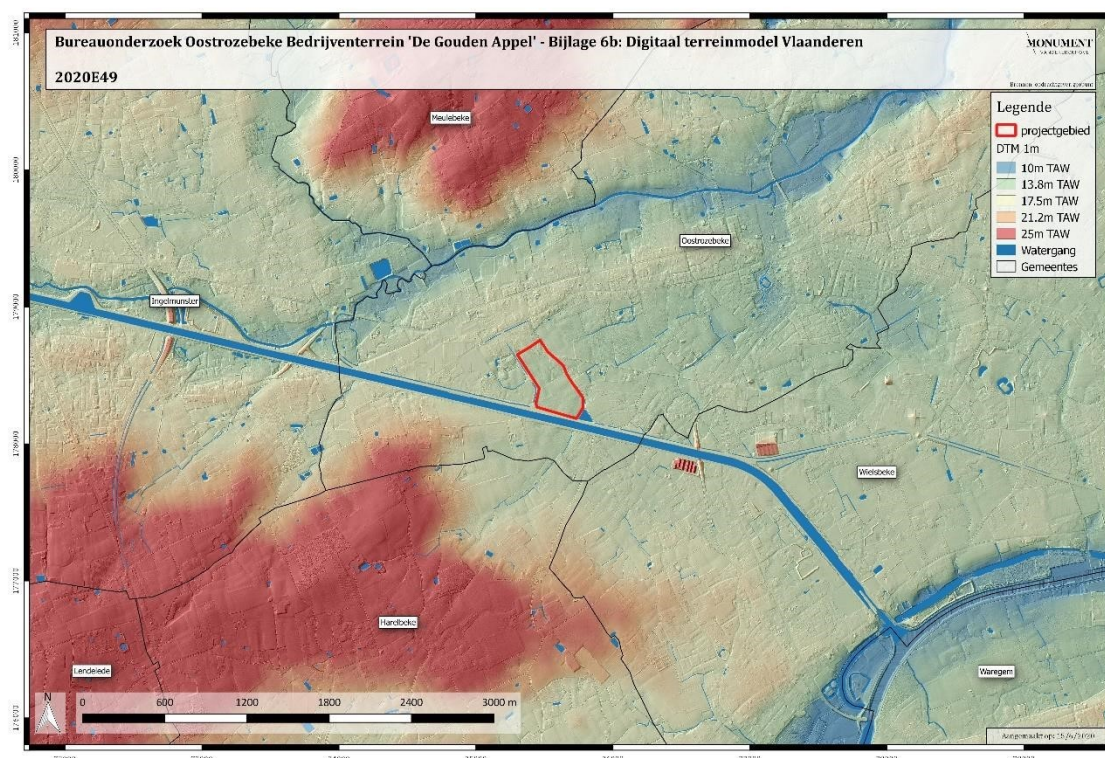
Oostrozebeke behoort tot het zandlemige plateau van Tielt en het zandlemige land van Roeselare-Kortrijk.⁸ Oostrozebeke situeert zich in het westelijk deel van de Vlaamse vallei en heeft een golvend landschap tussen ca. 10m en 31m boven de zeespiegel. Dit gebied wordt gekenmerkt door een microreliëf van zandruggen en valleien, waarbij in de omgeving van Oostrozebeke zich de hoogste zandruggen bevinden. (zie Figuur 6 en Figuur 7 en bijlage 6a en 6b).⁹

Figuur 6: Uitsnede uit de DTM-kaart met aanduiding van het projectgebied, bijlage 6a (bron: geopunt.be)

⁸ p

⁹ Ibidem

Figuur 7: Uitsnede uit de DTM-kaart met aanduiding van het projectgebied, bijlage 6b (bron: geopunt.be)

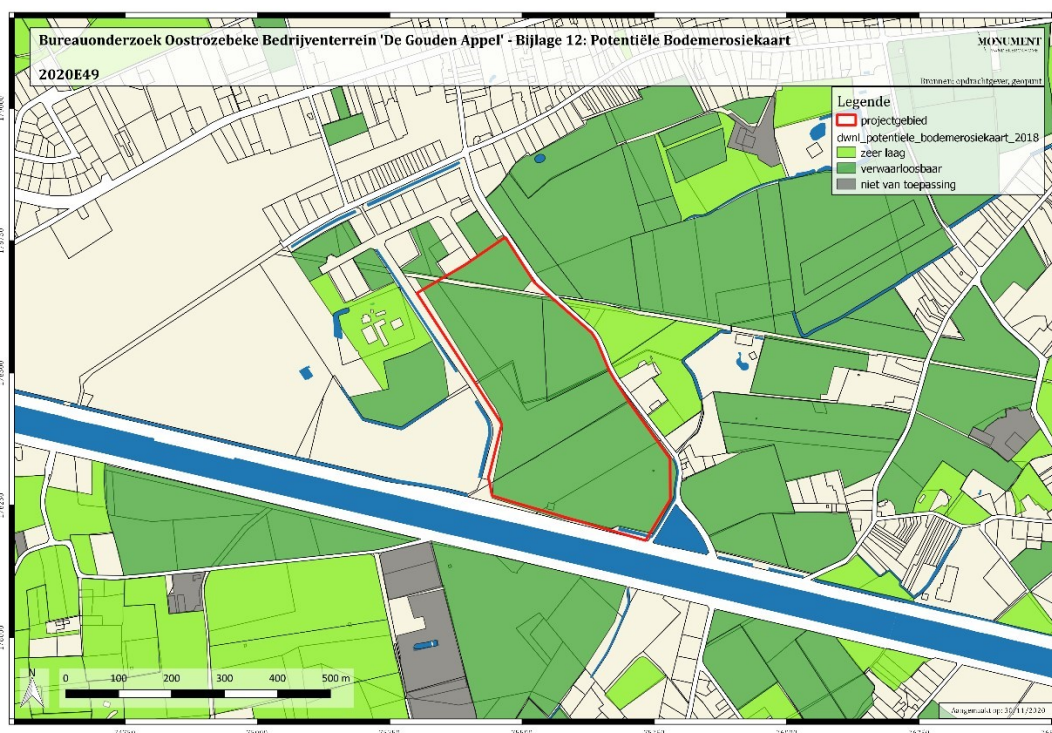
Het projectgebied is gelegen in het de vallei tussen de rivieren de Mandel (op ca. 800 m ten noorden) en de Leie (op ca. 2,5 km ten zuidoosten). In de nabijheid van het projectgebied lopen ook nog enkele beken: de Hulstebeek (op ca. 130 m ten oosten) en de Ooigembeek (op ca. 830 m ten oosten). Het grootste deel van het projectgebied is relatief vlak. Enkel in het noorden en het westen van het projectgebied komen zones voor die wat hoger gelegen zijn, zo tonen 2 hoogteprofielen op het terrein aan. In het noorden bedraagt de hoogte ca. +16,00 m TAW om dan te dalen tot ca. +15,50 m TAW, verder zuidwaarts schommelt het reliëf tussen +15,50 m en +15,30 m TAW. In het westen bedraagt het de hoogte ca. +15,50 m TAW en het daalt dan naar ca. 15,00m TAW.

De bodemerosiekaart uit 2016 geeft aan dat de potentiële bodemerosie op de site verwaarloosbaar is (zie Figuur 9 en bijlage 12). Deze kaart houdt onder meer rekening met het bodemtype, de hellingslengte en de hellingsgraad.

De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

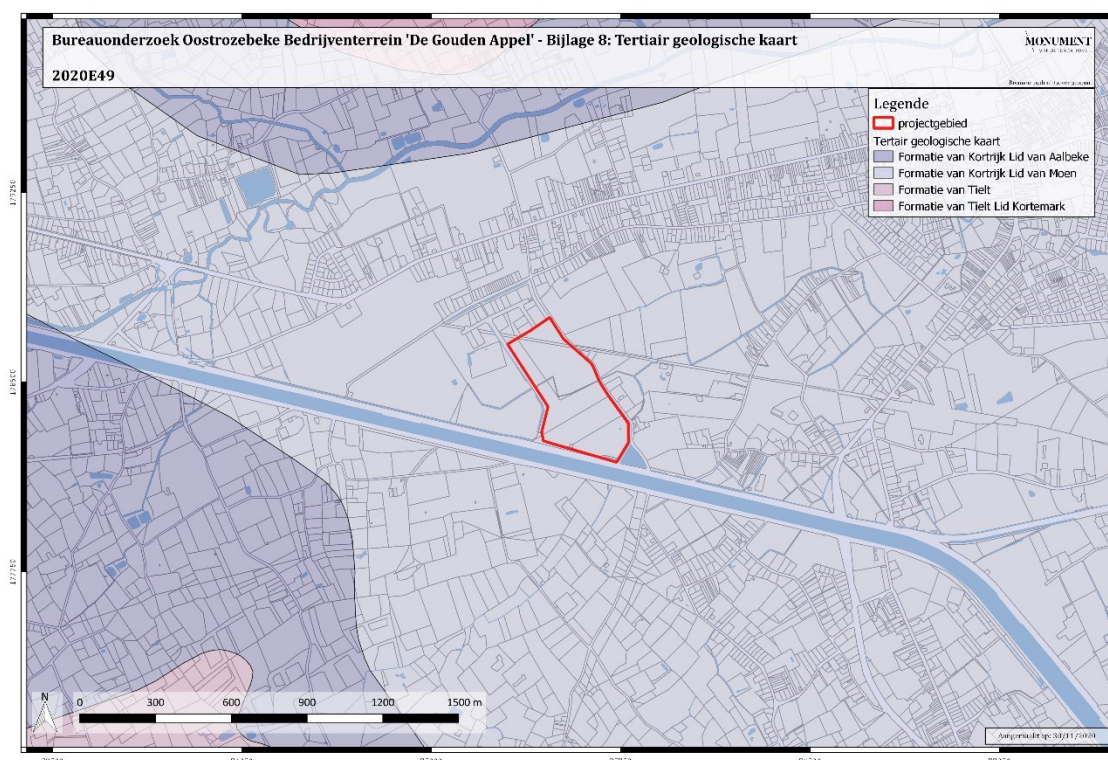
Figuur 8: Uitsnede uit DTM-kaart (detail) met aanduiding van het projectgebied en hoogteverloopslijn, bijlage 7
(bron: geopunt.be)

Figuur 9: Uitsnede uit de potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied, bijlage 12, bron
(geopunt.be)

2.1.3. Geologische situering

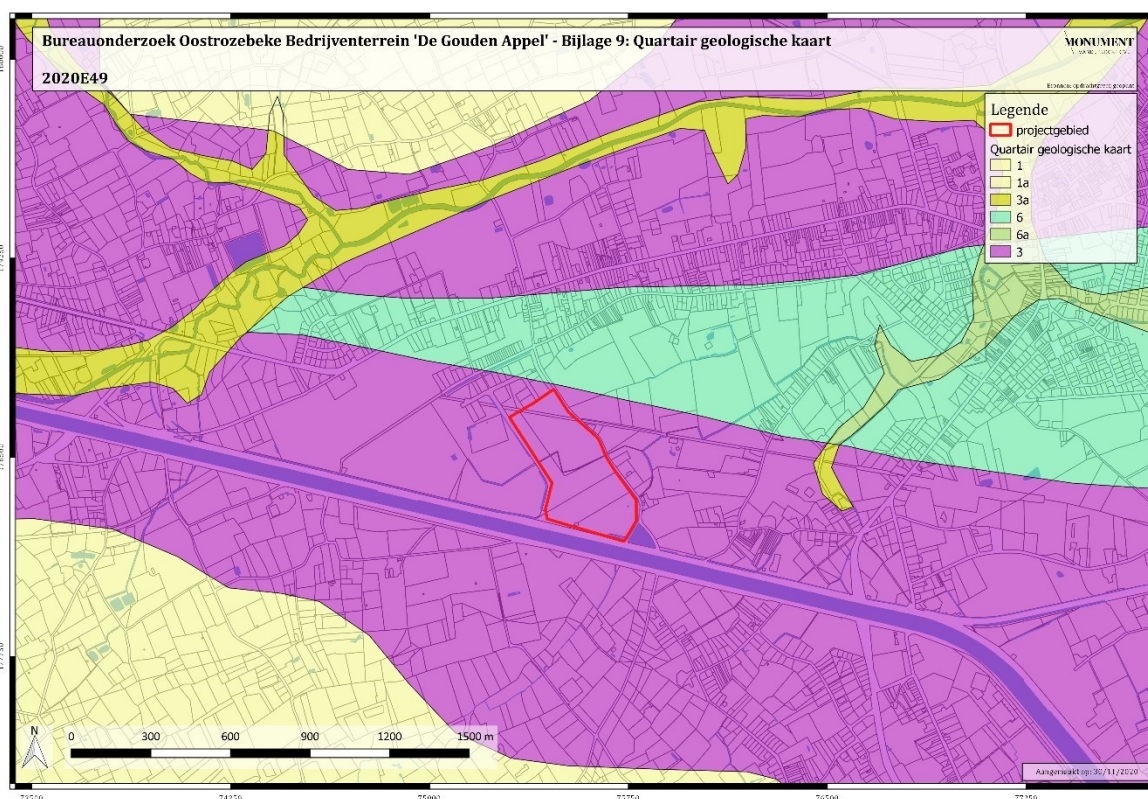
De tertiaire ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit afzettingen van het Lid van Moen. Deze eenheid is heterogeen en bestaat uit een kleiige silt, waarin laagjes zand voorkomen. Het Lid van Moen is net als het Lid van Aalbeke een onderdeel van de Formatie van Kortrijk (zie Figuur 10 en bijlage 11).

Figuur 10: Uitsnede uit de tertiair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied, bijlage 8 (bron: geopunt.be)

De Quartair geologische kaart geeft aan dat de ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit fluviatiele afzettingen van het weichseliaan (code **FLPw**) met daarbovenop eolische afzettingen van het Weichseliaan (laat-Pleistoceen) (code **ELPw**) en/of hellingsafzettingen van

het Quartair, al kunnen deze laatste twee karteereenheden ontbreken (code HQ, zie Figuur 11 en bijlage 12).¹⁰

Figuur 11: Uitsnede uit de quartair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied, bijlage 9 (bron: [geopunt.be](http://www.geopunt.be/))

2.1.4. Bodemkundige situering

Volgens bodemkaart

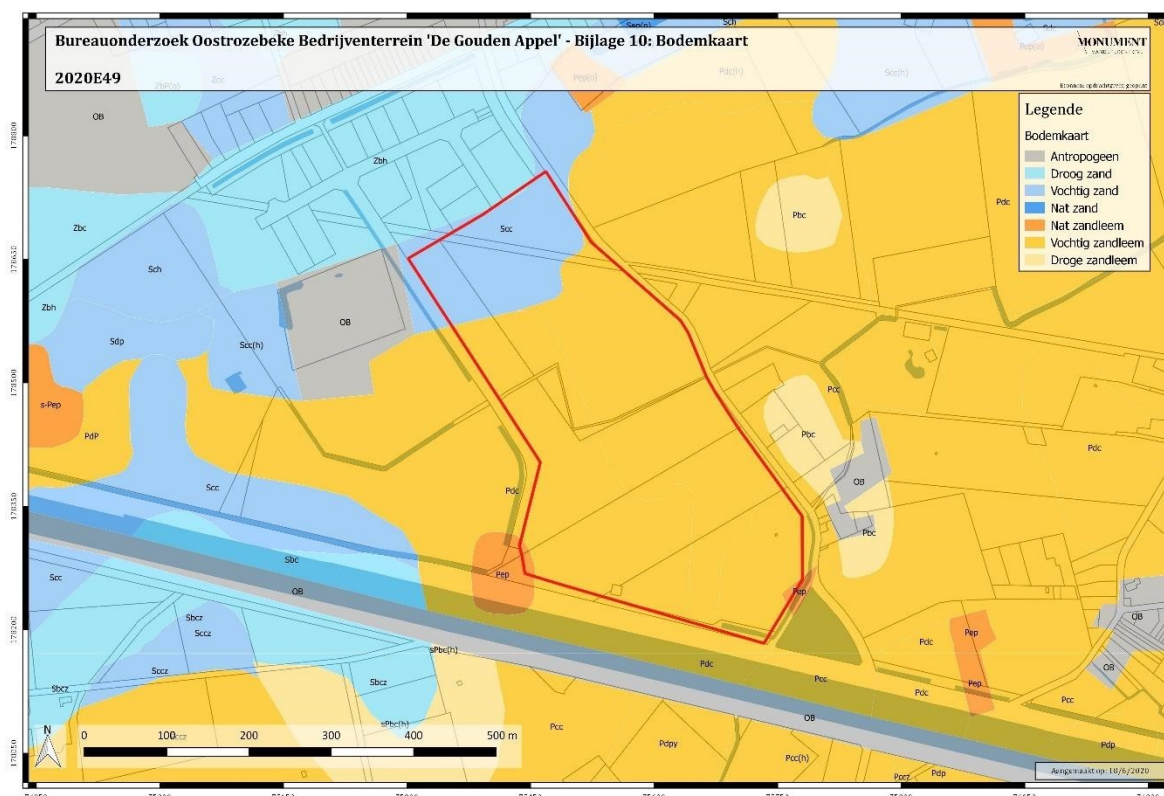
In het onderzochte gebied komt volgens de bodemkaart volgende bodemtypes voor: matig natte en matig droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (type Pdc en Pcc) en matig droge lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (type Scc, zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** en bijlage 10).

¹⁰ <http://www.geopunt.be/>

Scc-bodems zijn matig droge, lemige zandbodems met een sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B horizont. Deze bodems hebben bouwvoor van 25-30 cm dikte en zijn donker grijsbruin van kleur. De Bt begint op een diepte van 40-100cm, heel uitzonderlijk dieper. Het is bruin tot geelbruin in het bovenste gedeelte en vertoont zeer bleekbruine, zandige strepen en vlekken. In het onderste gedeelte komen gleyverschijnselen voor van 60-90cm. De bodem is iets te droog in de zomer.

Pdc-bodems zijn matig natte lichte zandleembodems met een sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B horizont. De bouwvoor van deze gronden is zeer donker grijsbruin en humusrijk, op een diepte van 30 cm is het materiaal bruin tot bleekbruin, meestal komen roestverschijnselen voor op een diepte van 40-60 cm. De sterk verbrokkelde en gevlekte textuur B begint op een diepte van 60 tot 80 cm. In vele gevallen is de kleiaanrijkingshorizont bijna verdwenen. De bodems lijden aan waterlast gedurende de natte seizoenen.

Pcc-bodems zijn matig droge, lichte zandleembodems met een sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De humeuze bovengrond van deze bodems is 25-30 cm dik en grijsbruin. De textuur B is sterk gevlekt en verbrokken met helbruine vlekken en lichtere kleuren. Er komen vaak ijzerconcreties in voor. Roestverschijnselen beginnen tussen 60 tot 90cm diepte. Deze bodems genieten een gunstige waterhuishouding.

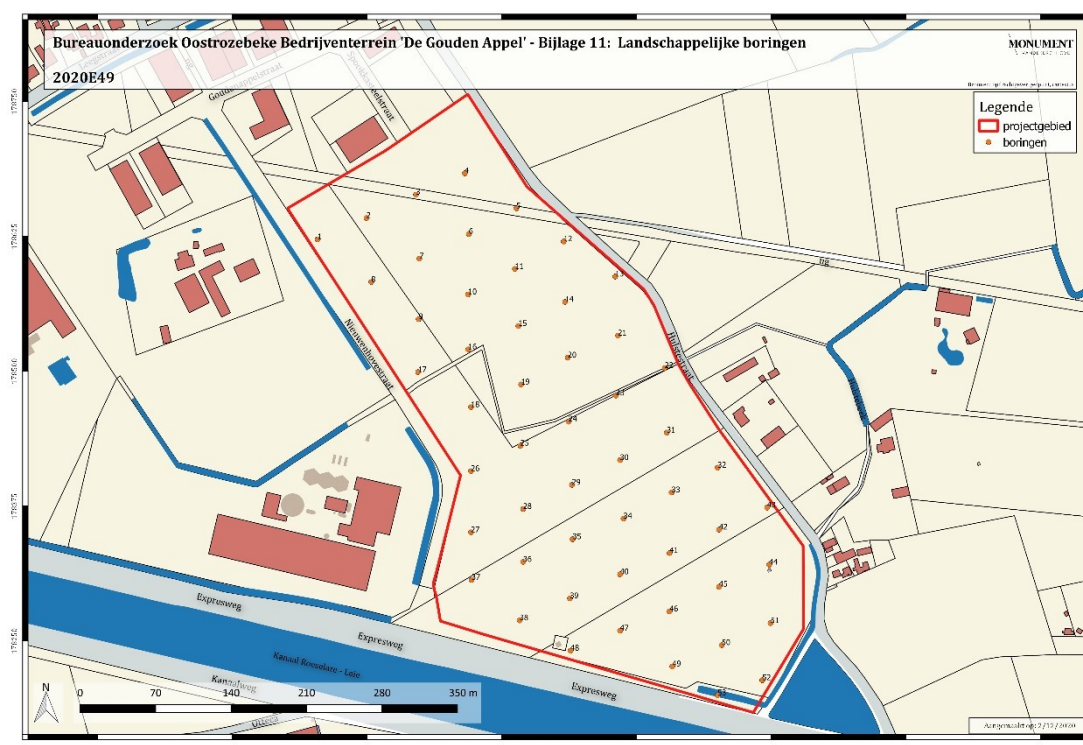

Figuur 12: Uitsnede uit de bodemkaart met aanduiding van het projectgebied, bijlage 10 (bron: geopunt.be)

Landschappelijk booronderzoek¹¹

Op deze site werd een landschappelijke booronderzoek uitgevoerd in 2 fasen (op en op). Er werden in totaal 52 boringen uitgevoerd. Er waren oorspronkelijk 53 boringen gepland, maar boring B44 kon niet uitgevoerd worden wegens ondoordringbaar substratum en geen mogelijkheid tot bemonstering en beschrijving (zie Figuur 13 en bijlage 11). Voor de gegevens

omtrent de individuele boringen wordt verwezen naar de bijlagen van de Nota Landschappelijke Boringen.

Figuur 13: Uitsnede uit de meest recente luchtfoto met aanduiding van het projectgebied en de locaties van de landschappelijke boringen, bijlage 11 (bron: geopunt.be)

Het landschappelijk booronderzoek duidt op de aanwezigheid van een intacte bewaarde bodem bij boringen B1, B2, B4, B5, B7, B8, B9, B10, B11, B13, B14, B16, B17, B18, B19, B20, B21, B22, B24, B25, B26, B27, B28, B29, B32, B33, B34, B35, B37, B39, B40, B45, B47, B48, B50, B51, B53. Boringen B4, B5, B13, B28, B29 en B35 tonen een antropogene verstoring beperkte aan de A-horizont.

Het projectgebied maakt deel uit van het alluviale vlakke van de Mandel. De aanwezige sedimenten zijn uit niveo-fluviale sedimenten samengesteld. Deze sedimenten werden in het

¹¹ LEGRAND P. & DEMEULEMEESTER L. 2020.

kader van een fluviatiele transport en herwerking afgezet. De hypothetische aanwezigheid van steentijdartefacten in deze sedimenten kan, wegens transport en herwerking, niet correct stratigrafisch geplaatst en gelokaliseerd worden. Het potentieel op de aanwezigheid van een steentijdsite wordt bijgevolg laag ingeschat.

2.2. Historische beschrijving

2.2.1. Algemene historische beschrijving¹²

Over de oudste bewoningsgeschiedenis van Oostrozebeke is weinig geweten. Sanderus duidde in zijn *Fandria Illustrata* (1641) de wijken de *Ginste* en de *Kalberg* in het noorden van de gemeente als de oudste wijken van Oostrozebeke aan. Etymologisch kunnen de toponiemen *Ginste* en *Kalberg* wijzen op een Keltische oorsprong. Een andere, meer waarschijnlijke theorie zoekt de mogelijke oorsprong van deze toponiemen tussen de 7de en 12de eeuw. Het toponiem *Ginste* zou refereren aan een streekbenaming voor brem, een gewas dat gedijde op arme grond, terwijl *Kalberg* verwijst naar een hoger gelegen, zanderige en onbegroeide plaats te midden van een bosrijk gebied (als het ware een kale berg). Het is niet ondenkbaar dat de eerste bewoning zich op de hoge en droge plateaugronden situeerde. In een later stadium verlieten de bewoners deze hoger gelegen sites ten voordele van lager gelegen, vochtigere, meer vruchtbare gronden. Landbouwontginningen van de eerste bewoners zijn wellicht te identificeren met kouterarealen. Op de hoge en droge plateaugronden ontwikkelden zich tussen de 7de en de 12de eeuw de kouters als eerste grote, permanent bewerkte stukken grond. Door gemeenschappelijk gebruik had dit landschap reeds vroeg een open karakter verkregen. Deze kouters hoorden bij het dorp (dorpskouters) of bij een grote hoeve of landbouwuuitbating (hofkouters). Op de Atlas der Buurtwegen (1845) is te zien dat de grootste kouters gelegen zijn tussen het *Groot Goed ter Mols* en de Mandel, in de omgeving van het *Goet van Nieuwenhove* en het *Goed ter Priems* en ten zuidoosten van de dorpskern, tot aan de grens met Wielsbeke.

De oudste schriftelijke vermelding van *Rosebecca* dateert van 1066. In 1224 kwam de schrijfwijze *Rosebeke* voor. De meest plausibele theorie stelt dat de naam afkomstig is van

¹² AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Roeselare. In Inventaris Onroerend Erfgoed. Opgehaald van <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/120731> op 06-06-2016.*

een samenstelling van het Germaanse *rausa* (riet) en *baki* (beek), eventueel verwijzend naar de *Roosbeke*, die stroomde van Hulste naar de Mandel, zoals in 1874 vermeld werd in het parochieboek van G.F. Tanghe. Wellicht komt deze beek overeen met de huidige Ooigembeek-Hulstebeek, die nabij de Smallestokbrug in de Mandel vloeit. Het toponiem *Oostroosebeke* kwam pas voor in 1544, dit om onderscheid te maken met Westrozebeke gelegen in het Ieperse. Tot dan duidde men het huidige Oostrozebeke aan met: *Rosebeke super Mandram* (1239), *Roosebeke in curtric ambocht* (1424) en *Rosebeke prope Rollarium* (1455), hoewel deze laatste eerder op Westrozebeke zou slaan. Het prefix 'Oost-' werd pas consequent toegepast vanaf het einde van het *Ancien Régime*.

Oostrozebeke maakte van bij de oprichting deel uit van de Roede van Tielt, in de Kasselrij Kortrijk. Een exacte datum voor de oprichting van de dorpsheerlijkheid is niet terug te vinden. Vermoedelijk behoorde de heerlijkheid Roosbeke tot de nieuwe heerlijkheden opgericht door

de graven van Vlaanderen. Het geslacht van Roosebeke wordt voor het eerst vermeld in de 12de eeuw (Waubertus de Rosbeka, 1194). De juiste ligging van de dorpsheerlijkheid waaruit de huidige gemeente gegroeid is, is niet gekend.

Het staat vast dat de parochie Oostrozebeke al in 946 bestond. In dat jaar wordt ene Gosewinus vermeld als pastoor van *Rosebecca*. Tot 1560 maakte de parochie deel uit van het bisdom van Doornik. Vermeldenswaardig voor de parochie is dat in 1365 een zekere *Heer van Haelwinne* aangeduid werd als dorpsheer van de parochie. Deze familie Halewijn stond tevens in voor het burggraafschap Harelbeke.

Tussen de 10de en de eerste helft van de 16de eeuw was het grondgebied van de parochie opgedeeld in meerdere dorpsheerlijkheden. Elke heerlijkheid¹³ had een omwalde motte, een herberg of een vierschaarherberg¹⁴ als centrum. Naast *Rosebecca*, met als vierschaarherberg *Den Hert*, waren er nog andere belangrijke heerlijkheden op het grondgebied van de parochie. De heerlijkheid *Eenaeme* of *Ten Daele* bevond zich tussen de huidige dorpskern en de Mandel. Het omvatte een motte langs de Mandel. Op deze motte zouden ooit een kasteel en een pachthoeve hebben gestaan. De dorpsheerlijkheid *Nieuwenhove* werd voor het eerst vermeld in 1494, hoewel de bijhorende vierschaarherberg *Den Gouden Appel* waarschijnlijk ouder is. Het *Goet van Nieuwenhove* binnen deze heerlijkheid is wellicht jonger (zie hoofdstuk 4.2.1.). Het centrum van de heerlijkheid *Ter Priems* was een omwalde pachthoeve met een opperhof-neerhofstructuur. Archeologische opgravingen in de jaren 1980 toonden aan dat de bewoning op zijn minst terugging tot de 13de eeuw. De oudste vermelding dateert van 1304. In het noorden van de gemeente bevond zich de heerlijkheid *Te Coolscamp* of *Ter Mols*. Deze heerlijkheid dateerde van 1571, maar vermoedelijk werd het gebied reeds vroeger bewoond. Een omwalde motte deed dienst als centrum van deze heerlijkheid. De heerlijkheid

¹³ Gebied van een heer met eventueel een goed waaraan een titel en sommige rechten verbonden zijn.

¹⁴ 'Vierschaar' ook wel *Vierschare* is een rechtbank in eerste aanleg, vooral voor strafzaken, ten tijde van de Middeleeuwen en het *Ancien Régime*.

Caelberghe, voor het eerst vermeld in 1348, lag tussen de Mandel, de huidige Dentergemstraat en de Grotstraat. Een herberg die mogelijk ook dienst deed als vierschaar, was het middelpunt van dit dorp. Tot slot was er de heerlijkheid 't *Bardoensche*. Een vierschaarherberg was de kern van deze heerlijkheid.

Tussen de tweede helft van de 16^e eeuw en de eerste helft van de 18^e eeuw werd de regio geteisterd door hogersneden, ziekte en oorlog. Op dat moment viel de parochie onder het bisdom van Gent als gevolg van de herindeling van de bisdommen in 1560. Een beschrijving van de goederen te Oostrozebeke in het penningkohier van de 20ste penning (1571) vermeldt dat het grondgebied van de parochie was ingedeeld in verschillende wijken: *Kerckgulde*, *Steenbruggulde*, *Puydenbrouckgulde*, *Coppenollegulde*, *Overmandelgulde* en *Leenbruggulde*.

Met de Vrede van Utrecht (11 april 1713) kwamen de Zuidelijke Nederlanden in handen van de Oostenrijkse Habsburgers. Dit bracht een periode van rust met zich mee. De landbouwactiviteiten en de vlasseelt werden terug opgenomen. Door onder meer de bloei van de landbouwactiviteiten konden in de tweede helft van de 18de eeuw de belangrijke hoeves door toegenomen rijkdom in steen opgetrokken worden. In 1794 maakte de Franse Revolutie een einde aan de Oostenrijkse overheersing. Het Franse regime creëerde volledig nieuwe bestuurlijke instellingen. Het graafschap Vlaanderen werd verdeeld over twee arrondissementen. De kasselrij Kortrijk, waartoe Oostrozebeke behoorde, maakte deel uit van het arrondissement Oost-Vlaanderen.

In 1795 werd de gemeente Oostrozebeke opgericht met behoud van de vroegere parochiegrenzen. De relatieve autonomie van de gemeente was echter van korte duur. Op 1 oktober 1796 werd het Belgische gewest aangehecht bij de Franse Republiek en werd Vlaanderen verdeeld in negen departementen. Het *Département de la Lys*, met als hoofdplaats Brugge, bestond aanvankelijk uit achtentwintig kantons (Oostrozebeke hoorde bij kanton Markegem), en vanaf 15 februari 1796 uit veertig kantons (Oostrozebeke hoorde nu bij kanton Wakken). In deze periode nam de ontwikkeling van de huisweverij een hoge vlucht, wat leidde tot de economische bloei van de streek. In 1800 verving Napoleon de kantons door arrondissementen, die op hun beurt verdeeld werden in gemeenten. Oostrozebeke ressorteerde onder het arrondissement Kortrijk, departement van de Leie, en herwon de bestuurlijke zelfstandigheid. De grenzen van de nieuwe gemeente bleven dezelfde als deze van de vroegere parochie.

Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw tot het begin van de 20ste eeuw heerste een periode van rust. De oprichting in 1815 van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden bracht, wat betreft

de bestuurlijke organisatie, weinig veranderingen met zich mee. In 1818 werd het Département de la Lys omgevormd tot de provincie West-Vlaanderen, verdeeld in acht districten. Oostrozebeke viel onder het district Wakken. Na de onafhankelijkheid van België (1830) werd Oostrozebeke een gemeente. In de tweede helft van de 19de eeuw ondernam de gemeente een aantal belangrijke infrastructuurwerken, o.a. het verhard en aanleggen van steenwegen en de aanleg van het *Kanaal van Roeselare naar de Leie* tussen 1863 en 1871. Dit viel stil met de Eerste Wereldoorlog. Op 14, 15 en 16 oktober 1914 doorkruisten Duitse troepen op weg naar het front aan de IJzer het grondgebied van Oostrozebeke. Bij de bevrijding in oktober 1918 bombardeerden de geallieerden de munitiedepots rond het station. Daarna volgden een vijftal dagen van hevige gevechten tussen de bezetter en de Belgische troepen, die oprukten vanuit Ingelmunster. De Wereldoorlog richtte behoorlijk wat vernieling aan, maar de wederopbouw van de gemeente werd snel aangevat.

In de loop van de 20ste eeuw ontwikkelde de dorpskern, mede door toedoen van de toenemende vlasindustrie, zich verder tot een aaneengesloten woon- en nijverheidsgebied langs de Ingelmunstersteenweg-Hoogstraat-Markt-Wielsbekerstraat, de huidige N357. Hierlangs en langs het Kanaal van Roeselare naar de Leie ontplooidde zich hoofdzakelijk de vaak historisch gegroeide industriële activiteit. Ten gevolge van de teloorgang van de vlasindustrie in de tweede helft van de 20ste eeuw schakelden een aantal vlasbazen over naar andere, eventueel aanverwante, industrietakken gespecialiseerd in textiel, houtspaanderproductie (Spano) en vloerbedekkingen.

2.2.2. Historische beschrijving projectgebied

Het projectgebied is gelegen ten oosten van het kasteel van Nieuwenhove. De heerlijkheid *Nieuwenhove* kwam in 1502 in handen van de familie Halewijn. De familie Halewijn had eigendommen op de *Ginste* en in de omgeving van de *Kalberg* en enkele gronden in Meulebeke en Tielt. Ze stonden in dienst van de Bourgondische hertogen. Het Goed ten Nieuwenhove wordt voor het eerst schriftelijk vermeld in 1494, maar het kende hoogstwaarschijnlijk reeds een vroegere oorsprong¹⁵

Dit kasteel is te zien op de oudste kaart beschikbaar voor het projectgebied, de kaart van Ferraris (1771-1778, zie Figuur 14 en bijlage 13). Het kasteel is gelegen ten westen van het projectgebied. Op deze kaart is ook al bebouwing te zien in het oosten van de site, langs de huidige Hulstestraat. De Atlas der Buurtwegen (1841, zie Figuur 15 en bijlage 14) toont een gelijkaardige situatie: twee kleine gebouwen in het oosten van het projectgebied en er loopt ook een weg dwars over het projectgebied. De kaart van Popp (zie Figuur 16 en bijlage 15) en de kaart Vandermaelen (zie Figuur 17: Uitsnede uit de kaart Vandermaelen met aanduiding van het projectgebied, bijlage 16 (bron: geopunt.be) Figuur 17 en bijlage 16) tonen dezelfde situatie. Op de luchtfoto uit 1971 is te zien dat het kanaal Roeselare-Leie ondertussen aangelegd werd. Hierdoor verloor de weg die over het projectgebied heen liep zijn functie. Op

¹⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14713> (geraadpleegd op 02-12-2020)

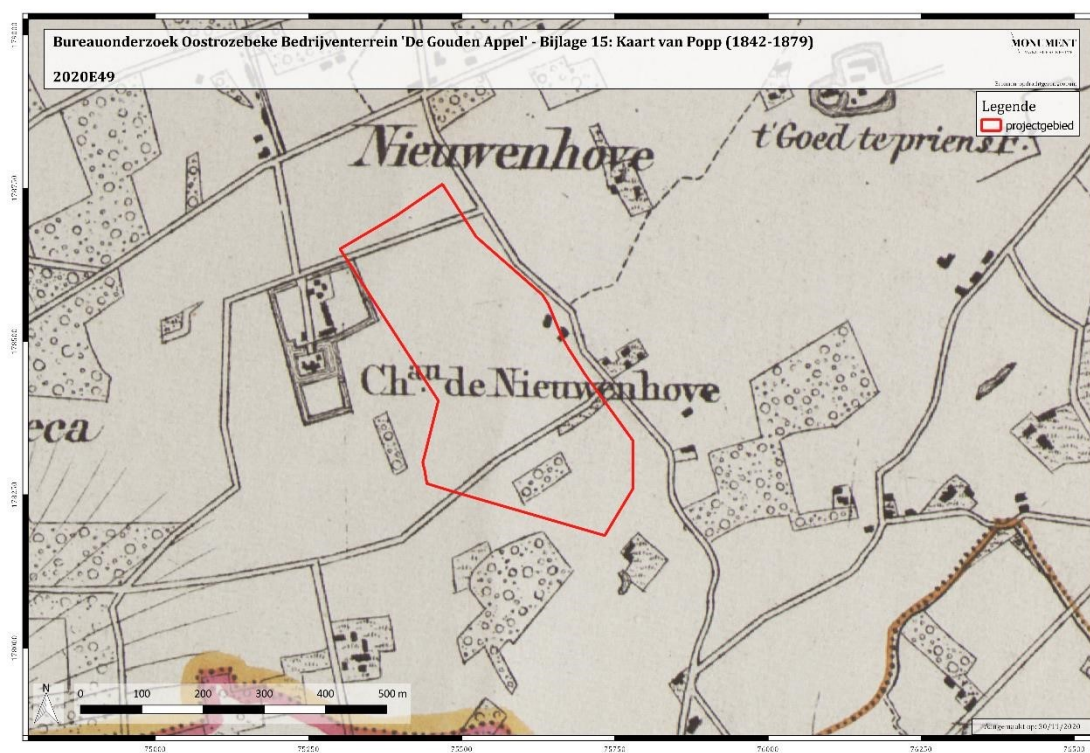
de luchtfoto uit 1990 (zie Figuur 18 en bijlage 19) is te zien dat deze weg verdwenen is. Het projectgebied is volledig in gebruik als akker of weiland, er is nergens nog bebouwing aanwezig. Op de meest recente luchtfoto is te zien dat ten noorden van het projectgebied reeds een industrieterrein ingeplant werd (zie Figuur 1 en bijlage 19).

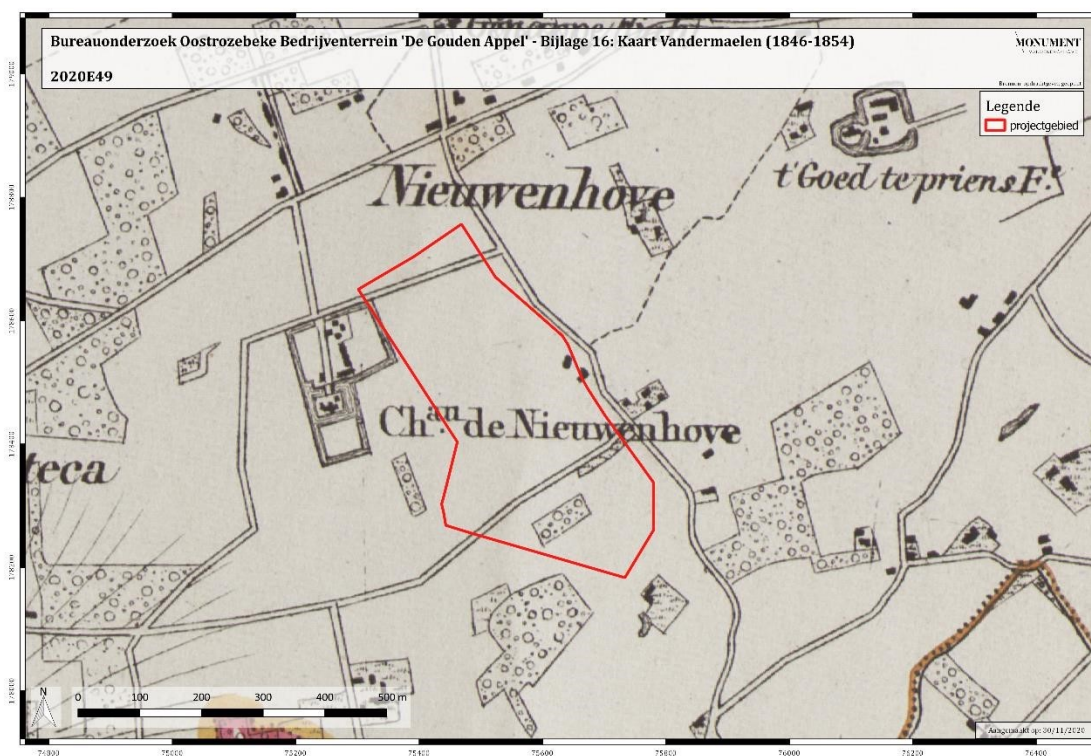
Figuur 14: Uitsnede uit de kaart van Ferraris met aanduiding van het projectgebied, bijlage 13 (bron: geopunt.be)

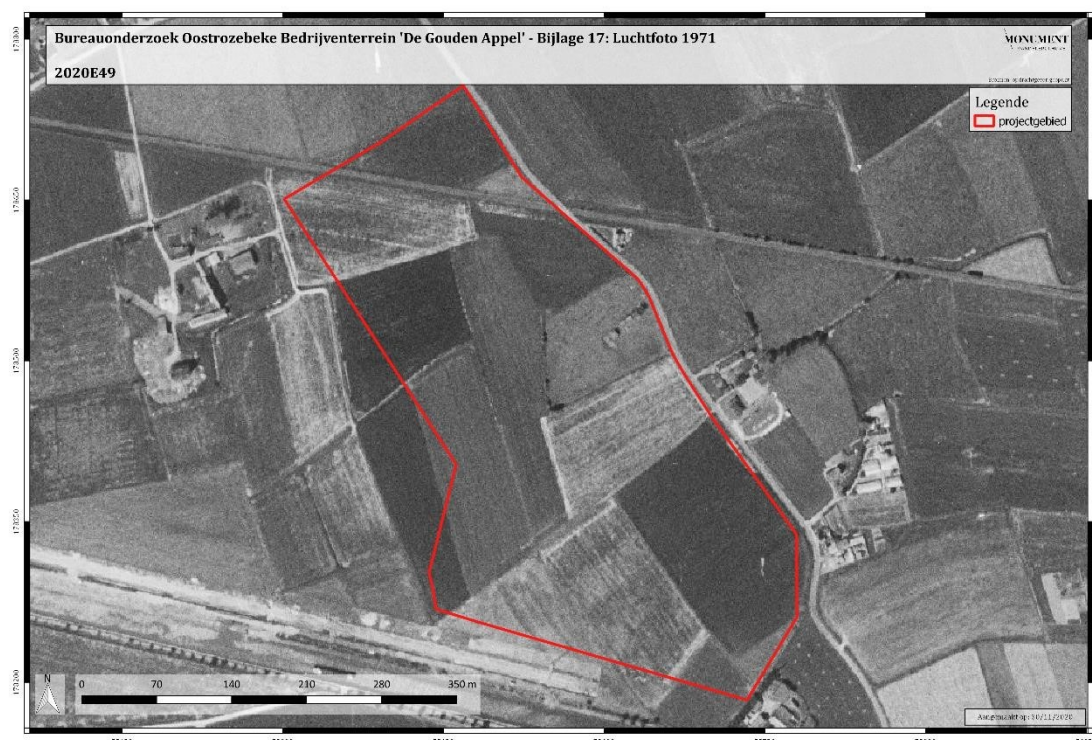
Figuur 15: Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied, bijlage 14 (bron: geopunt.be)

Figuur 16: Uitsnede uit de Kaart van Popp met aanduiding van het projectgebied, bijlage 15 (bron: geopunt.be)

Figuur 17: Uitsnede uit de kaart Vandermaelen met aanduiding van het projectgebied, bijlage 16 (bron: geopunt.be)

Figuur 18: Uitsnede uit de luchtfoto van 1971 met aanduiding van het projectgebied, bijlage 17 (bron: geopunt.be)

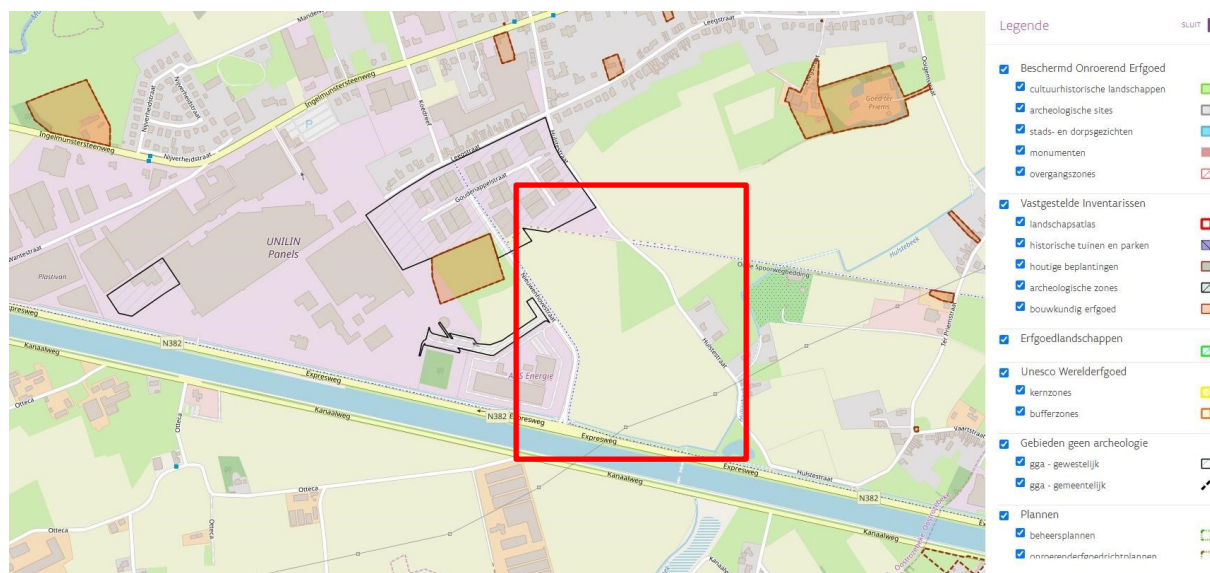

Figuur 19: Uitsnede uit de luchtfoto van 1990 met aanduiding van het projectgebied, bijlage 18 (bron: geopunt.be)

2.3. Archeologisch kader ¹⁶

Het projectgebied is niet opgenomen in de vastgestelde inventaris als bouwkundig erfgoed. Het neerhof 'Goet van Nieuwenhove', ten westen van het projectgebied, staat wel op de inventaris. Deze inventaris bevat een door de minister bevoegd voor onroerend erfgoed vastgestelde lijst van items die erfgoedwaarde bezitten en nog altijd bewaard zijn. Aan een vastgestelde inventaris zijn rechtsgevolgen verbonden.

Een kleine zone in het noorden van het projectgebied staat op de kaart vermeld als een gebied waar geen archeologie te verwachten valt. Op deze zone werd namelijk al een opgraving uitgevoerd.

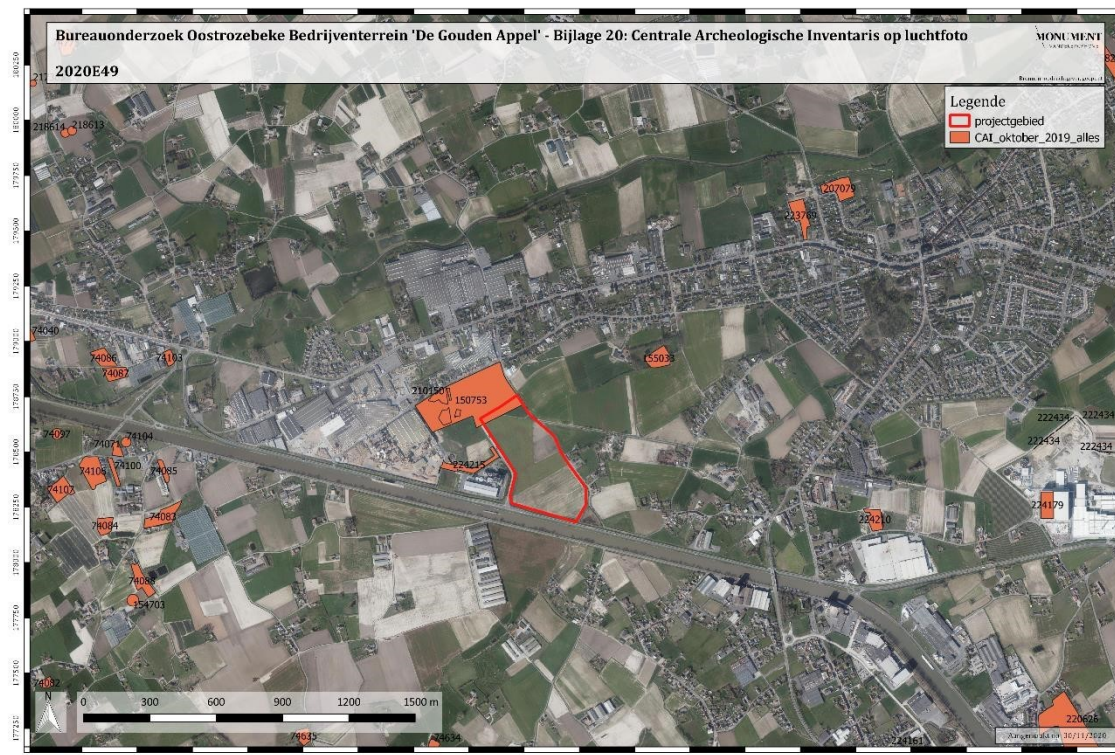

Figuur 20: Kaart met aanduiding beschermd onroerend erfgoed, vastgestelde inventaris, gebieden geen archeologie (bron: geoportaal) met aanduiding projectgebied

2.3.1. CAI

Er zijn maar een beperkt aantal locaties opgenomen in de Centrale Archeologische Inventaris in de omgeving van het projectgebied.

¹⁶ <https://geo.onroerenderfgoed.be/>

Figuur 21: Uitsnede uit de meest recente luchtfoto met aanduiding van het projectgebied en CAI indicatoren, bijlage 20 (bron: geopunt.be en CAI)

CAI ID	Periode	Beschrijving
150753	- Romeinse tijd	In 2010 werd op het terrein ten noorden van het projectgebied een vooronderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. In 2011 werd dit gevolgd door een opgraving voor een deel van de site. - Deze site was in gebruik sinds de Romeinse periode. In de vroegste periode kent het gebied een funeraire bestemming. Dit kan wijzen op de aanwezigheid van een Romeinse nederzetting in de omgeving. In het aangesneden grafveld werden verschillende grafgraven aangetroffen. - Gebouwplattegronden die deel uitmaken van woonerven. Vanaf de late middeleeuwen werd de site gebruikt als landbouwgebied.
	- Middeleeuwen	

224215	- Late middeleeuwen	Bij een vooronderzoek met ingreep in de bodem werden een aantal sporen uit de late middeleeuwen aangetroffen: - Paalkuilen en greppels en één scherf die mogelijks gedateerd kon worden tot in de 13 ^{de} eeuw.
210150	- Steentijd - Romeinse periode - Karolingische periode - Late middeleeuwen - Nieuwe tijd	- Verspreide vuursteenvondsten - 2 scherven besmeten aardewerk - 2 brandrestengraven: 1 van de graven had een cirkelvormige greppel rondom rond. - Paalsporen en kuilen waarvan sommige rijen vormen maar geen plattegronden. - Greppels en kuilen - Greppels en cirkelvormige kuilen, deze kunnen gerelateerd worden aan akkerbouw
155033	Late middeleeuwen	Herenhoeve omringd door een gracht, rond het woonhuis en het neerhof. Het woonhuis gaat terug tot in de 13 ^{de} eeuw.

Uit deze gegevens kunnen we besluiten dat de ruime regio van Oostrozebeke vanaf de Steentijd tot en met vandaag menselijke bewoning heeft gekend. Dit projectgebied heeft voornamelijk potentieel voor het aantreffen van sporen uit de Romeinse periode en middeleeuwen.

2.4. Synthese

2.4.1. *Verwachtingspatroon*

Op basis van het voorgaande assessment kan volgend verwachtingspatroon naar voor geschoven worden:

- Het landschappelijk booronderzoek uitgevoerd op het projectgebied toonde aan dat er op het grootste deel van het projectgebied een intacte bodem aanwezig is. Het potentieel op het aantreffen van een steentijdsite wordt laag ingeschat. Er worden geen verkennende of waarderende boringen geadviseerd.
- Voor de periodes ouder dan de middeleeuwen toont het bureauonderzoek aan dat er een groot potentieel is voor het aantreffen van nederzettingssporen uit de Romeinse periode en de middeleeuwen.
- De dorpskern van Oostrozebeke kende al bewoning sinds de 11de eeuw en de omgeving kende ook al heel wat bedrijvigheid in de vorm van kasteeldomeinen aanwezig op het grondgebied. Het 'Goed ten Nieuwenhove' gelegen meteen ten westen van het projectgebied wordt voor het eerst schriftelijk vermeld in 1494, maar kende vermoedelijk reeds een vroegere oorsprong. Het is bijgevolg niet onwaarschijnlijk dat er middeleeuwse sporen aangetroffen worden binnen het projectgebied.
- Voor de periode na de late middeleeuwen is er kaartmateriaal beschikbaar dat er op wijst dat dit gebied gedurende de nieuwe tijd en later steeds akkerland betrof. In het oosten van het projectgebied komen er 2 kleine gebouwen voor. De kans om bewoningssporen aan te treffen uit de nieuwe tijd of later is bijgevolg klein maar niet onbestaande.
- Het projectgebied is tot op vandaag grotendeels onbebouwd gebleven. De ondergrond is dus grotendeels ongeroerd gebleven en dit wordt dan ook bevestigd door het landschappelijk booronderzoek uitgevoerd op de site.

Besluitend kan gesteld dat er voor de periodes vroeger dan ca. 1770 (kaart van Ferraris) geen gegevens beschikbaar zijn uit het bureauonderzoek om de aan- of afwezigheid van een site binnen het projectgebied te kunnen bevestigen. De geografische ligging van het projectgebied op droge zandleemgronden in de buurt van verschillende beken en de indeling van het landschap als akkers op de historische kaarten maken echter dat de aanwezigheid van een archeologische site niet onwaarschijnlijk is. Dit wordt bevestigd door het reeds uitgevoerde archeologisch onderzoek ten noorden van de site. De enige manier om concrete informatie in

te winnen over de al dan niet aanwezigheid van een archeologische site(s) uit de Romeinse tijd, de middeleeuwen en de nieuwe tijd, is veldonderzoek.

2.4.2. Afweging verder vooronderzoek

In eerste instantie wordt nagegaan of een verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem noodzakelijk is, omdat de opsporing van archeologische sites bij voorkeur gebeurt via een zo miniem mogelijke verstoring van de bodem. Indien het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem de afwezigheid van een archeologische site niet kan staven, wordt overgegaan naar een vooronderzoek met ingreep in de bodem. In geval de aanwezigheid van een archeologische site wordt bevestigd, dient men te proberen die *in situ* te bewaren. Indien dit niet mogelijk is, dient men over te gaan tot een opgraving.

Het landschappelijk booronderzoek uitgevoerd op de site toonde aan dat er op het grootste deel van het projectgebied een intacte bodemopbouw aanwezig is. Op slechts een beperkt aantal locaties is sprake van een A-C bodemopbouw of verstoring (door de mens). Het potentieel voor het aantreffen van een steentijdsite op het terrein wordt zeer klein geacht. De kans om een archeologische site aan te treffen uit de Romeinse periode of middeleeuwen wordt evenwel hoog ingeschat. Om deze vragen te kunnen beantwoorden, dient een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd te worden.

De geplande werken voor de aanleg van de uiteindelijke gebouwen, de wegenissen, rioleringen en groenzones zijn nog niet gekend. Er wordt hier dan ook rekening gehouden met een maximale verstoring door de geplande werken van 3,00m onder het bestaande maaiveld. Of dit een impact heeft op eventueel bewaard archeologisch erfgoed is op basis van het bureauonderzoek niet uit te maken. Het bureauonderzoek kan namelijk de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet staven. Hiervoor dient verder vooronderzoek op het terrein te gebeuren.

2.4.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Onder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem wordt verstaan: landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering. Hieronder worden deze drie technieken besproken en geëvalueerd naar hun relevantie in het kader van dit onderzoek.

2.4.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.4.4.1. Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Het landschappelijk booronderzoek dat uitgevoerd werd op de site toonde aan dat het bodemkundig potentieel op goed bewaarde steentijdsites klein is. Bijgevolg wordt geen

archeologisch booronderzoek geadviseerd. Echter, indien bij het proefsleuvenonderzoek toch lokaal enig potentieel aan steentijd naar boven komt, dan dient dit verder onderzocht en kan men indien nodig lokaal overgaan tot archeologische boringen. Dergelijk onderzoek dient dan te gebeuren conform de Code van Goede Praktijk.

2.4.4.2. Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.¹⁷ Daarnaast is er ook direct een duidelijk zicht op de bodemopbouw en kan, indien nodig, alsnog bijkomend steentijdonderzoek uitgevoerd worden.

Er wordt geadviseerd om die zones binnen het projectgebied, waar de landschappelijke boringen aantonen dat het bodemprofiel volledig is bewaard én die bedreigd worden door de geplande werken, verder te onderzoeken aan de hand van proefsleuven. De periodes vanaf ca. het neolithicum kenmerken zich namelijk door de aanwezigheid van grondsporen die optimaal worden gedetecteerd met deze prospectiemethode.

2.4.5. Beantwoording van de onderzoeksvragen

Op basis van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen als volgt beantwoord worden:

- ***Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?***

Er zijn geen archeologische gegevens gekend over de site zelf. De gekende historische gegevens worden besproken in hoofdstuk 2.2.

- ***Zijn er indicaties dat de bodem (deels) verstoord is?***

Het landschappelijk booronderzoek uitgevoerd op het projectgebied toonde aan dat er op het grootste deel van het projectgebied een intacte bodemopbouw aanwezig is

- ***Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?***

Op de bodemerosiekaart staat de zone van het projectgebied gekarteerd als weinig erosiegevoelig.

¹⁷ HANECA K., DEBRUYNE S., VANHOUTTE S. en ERVYNCK A. juli 2016, p. 55.

- ***Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?***

De geplande werken voor de aanleg van de uiteindelijke gebouwen, de wegenissen, rioleringen en groenzones zijn nog niet gekend. Er wordt hier dan ook rekening gehouden met een maximale verstoring door de geplande werken van 3,00m onder het bestaande maaiveld. Verder onderzoek moet uitmaken in welke mate de geplande uitgravingen het archeologisch potentieel effectief bedreigen.

- ***Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?***

Op basis van enkel het bureauonderzoek kunnen deze vragen niet beantwoord worden.

- ***Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?***

Het is duidelijk dat de vooropgestelde onderzoeksvragen enkel en alleen op basis van het bureauonderzoek niet kunnen worden beantwoord. De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan namelijk niet afdoende worden gestaafd waardoor ook geen gemotiveerde uitspraak mogelijk is omtrent de verder te nemen maatregelen. Bijgevolg is het noodzakelijk bijkomende onderzoeksfases voor te stellen.

Het landschappelijk booronderzoek uitgevoerd op het projectgebied toonde aan dat er op het grootste deel van het projectgebied een intacte bodemopbouw aanwezig is. Het projectgebied dient bijgevolg nog onderzocht te worden via proefsleuven binnen de perimeter van de geplande uitgravingen (tot 3,00m-mv).

De modaliteiten van de voorgestelde onderzoeksmethoden worden besproken in het programma van maatregelen. De vraagstellingen per onderzoeksmethode worden eveneens behandeld in het programma van maatregelen. Elke onderzoeksmethode is succesvol beëindigd wanneer haar vraagstellingen succesvol kunnen worden beantwoord. Zolang niet alle onderzoeksvragen succesvol kunnen worden beantwoord, dient men over te gaan op de volgende onderzoeksmethode zoals hierboven besproken.

3. SAMENVATTING

Het projectgebied situeert zich ten zuidwesten van het dorpskern van Oostrozebeken en is gelegen tussen de Leegstraat in het noorden, de Hulstestraat in het oosten en het kanaal Roeselare-Leie in het zuiden. Het projectgebied is gelegen in het westelijke deel van de Vlaamse Vallei, wat zich kenmerkt door een golvend landschap. Het projectgebied zelf is een relatief vlak gebied dat gelegen is op vochtige zandleembodems. De rivier de Mandel stroomt op ca. 800m ten noorden van het projectgebied, de Hulstebeek loopt op ca. 130m ten westen en de Ooigembeek op ca. 830m ten westen. De bodem is gekarteerd als weinig erosiegevoelig.

Op het projectgebied zelf is nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Op het terrein ten noorden van het projectgebied werd reeds een archeologisch vooronderzoek en nadien een opgraving uitgevoerd. Op deze site werden sporen van een Romeins grafveld aangetroffen. Dit doet het vermijden rijzen dat er in de omgeving een Romeinse nederzetting aanwezig was. Er werden ook sporen van middeleeuwse woonerven aangetroffen. Historische kaarten uit de 18de en 19de eeuw tonen het plangebied als akker- en/of weiland met de aanwezigheid van 2 kleine gebouwen in het westen van het projectgebied. Op vandaag is het projectgebied onbebouwd en in gebruik als akkerland.

Het terrein zal ontwikkeld worden tot KMO/industriezone. De geplande werken voor de aanleg van de uiteindelijke gebouwen, de wegenissen, rioleringen en groenzones zijn nog niet gekend. Er wordt hier dan ook rekening gehouden met een maximale verstoring door de geplande werken van 3,00m onder het bestaande maaiveld. Verder onderzoek moet uitmaken in welke mate de geplande uitgravingen het archeologisch potentieel effectief bedreigen.

Al deze elementen samen maken dat het plangebied een zekere archeologische waarde kan hebben en dat de gegevens van een archeologisch onderzoek kunnen leiden tot een kennisvermeerdering over de al dan niet aanwezige menselijke activiteiten op het terrein en de omliggende gebieden in het verleden. Gezien het landschappelijke booronderzoek heeft aangetoond dat de kans op het aantreffen van een steentijdsite op het terrein laag wordt ingeschat, wordt er meteen overgegaan op een vooronderzoek met ingreep in de bodem onder de vorm van proefsleuven. De modaliteiten van dit onderzoek worden uiteengezet in het programma van maatregelen.

4. BIBLIOGRAFIE

4.1. Literatuur

- HANECA K., DEBRUYNE S., VANHOUTTE S. EN ERVYNCK A. 2016, Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar de optimale strategie, *Onderzoeksrapporten Onroerend Erfgoed* 48.
- LEGRAND P. & DEMEULEMEESTER L. 2019, *Nota: Verslag van Resultaten: Landschappelijk booronderzoek: Oostrozebeke Nieuwenhovestraat (prov. West-Vlaanderen)*, Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster.

4.2. Internetbronnen

- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <http://www.geopunt.be/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>

Bijlagen in het groot:

- Plannen bouwheer
- GIS kaartjes
- sonderingsverslag

5. BIJLAGEN